

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi teollisuuslaitosten ympäristötietojen ilmoittamisesta ja teollisuuspäästöportaalin perustamisesta (päästöportaaliasetus)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi teollisuuslaitosten ympäristötietojen ilmoittamisesta ja teollisuuspäästöportaalin perustamisesta (päästöportaaliasetus) (U 51/2022 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Juha Lahtela, ympäristöministeriö
- erityisasiantuntija Pia Kotro, työ- ja elinkeinoministeriö
- asiantuntija Tiina Fiskaali, Teknologiateollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Metsäteollisuus ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio antoi 5.4.2022 ehdotuksen teollisuuslaitosten ympäristötietojen ilmoittamisesta ja teollisuuspäästöportaalin perustamisesta (COM(2022) 157 final).

Valiokunnan lausunto YmVL 34/2022 vp

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu asetusehdotukseen yleisesti ottaen myönteisesti. Valtioneuvosto tukee ehdotuksia tiedonsaannin parantamiseksi teollisten toimintojen ja maatalouden päästöistä ja yleisön tiedonsaannin tehostamiseksi. Valtioneuvosto tukee raportointivelvollisuuden laajentamista ja yhdenmukaistamista teollisuuspäästädirektiivin kanssa. Jatkotyössä pitäisi varmistaa, että esitetyt muutokset tosiallisesti parantavat kansalaisten tiedonsaantimahdollisuuksia suhteessa hallinnollisiin kustannuksiin.

Toimivallan siirto

Asetusehdotuksessa komissiolle siirrettäisiin määräaikaaisesti viideksi vuodeksi valta muuttaa luetteloa raportointivelvollisista toiminnoista sekä raportoitavista päästöistä ja niiden kynnsarvoista. Valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti säädösvallan siirtoon komissiolle soveltamisalaan kuuluvia toimintoja koskevan liitteen I osalta, koska kyse on asetuksen keskeisistä vaatimuksista, joista tulisi säätää tavallisessa lainsäätämisympäristössä. Soveltamisalan laajentamisen osalta valtioneuvosto voisi kuitenkin tarkastella asetusehdotusta selvästi tarkkarajaisempaa tiettyjä toimialoja koskevaa komissiolle delegoitua säädösvaltaa, jos jatkoneuvotteluissa tällainen osoittautuisi perustelluksi. Valtioneuvosto katsoo, että asetusehdotuksen liitteen I muuttamisessa tulisi olla toimintojen lisäämisen lisäksi mahdollisuus poistaa niitä raportointivelvollisuudesta. Päästöjen ja jätteiden siirtojen kynnsarvoja koskevan asetuksen liitteen II muuttaminen voisi olla joustavaa luonnontieteellisen ja lääketieteellisen tiedon perusteella sekä muun unionin lainsäädännön ja Kiovan pöytäkirjan mahdollisten muutosten vuoksi. Valtioneuvosto katsoo, että liitteen II osalta säädösvallan siirtoon voidaan suhtautua myönteisesti.

Lisäksi valtioneuvosto pitää asianmukaisena ehdotettua täytäntöönpanovallan siirtoa jäsenvaltioiden komissiolle tehtävien ilmoitusten osalta.

Seuraamukset

Valtioneuvosto katsoo, että ehdotuksen seuraamuksiin liittyvät velvoitteet sisältävät elementtejä, jotka eivät ole suoraan sovitettavissa suomalaiseseen seuraamusjärjestelmään. Valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti seuraamuksia koskeviin yksityiskohtaisiin ehdotuksiin, erityisesti koskien menettämisseuraamuksien kaltaista sakkorangaistusta sekä oikeushenkilöön kohdistuvia sakkoja ja niiden määrätymisperusteita, koska kyseessä on tietojen toimittamiseen liittyvät rikkomukset. Lisäksi tulee tarkentaa, mihin artikloihin seuraamukset liittyisivät. Jatkoneuvotteluissa näitä velvoitteita tulisi selvittää ja arvioida tarkemmin ja varmistaa, että kansallinen liikkumavara sallitaan kyseisten velvoitteiden osalta ja että rangaistavaksi säädettävät teot voidaan kansallisesti määrittellä rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellyttämällä täsmällisyydellä. Jatkovalmistelussa tulee myös varmistaa, että lopullinen asetus ei sisällä kansallisen oikeusjärjestyksen perusratkaisujen vastaisia velvoitteita ja että seuraamuksia koskevat ehdotukset ovat yhdenmukaisia ympäristörikösdirektiiviehdotuksen ja sen jatkovalmistelun kanssa. Myös hallinnollisten seuraamusten tarpeellisuutta ja niiden soveltumista ympäristönsuojelulain kokonaisuuteen olisi arvioitava jatkovalmistelussa.

Valiokunnan lausunto YmVL 34/2022 vp

Muut asiat

Ympäristönsuojelulain 6 §:ssä säädetyn selvilläolovelvollisuuden mukaan toiminnanharjoittajan on oltava selvillä toimintansa ympäristövaikutuksista, ympäristöriskeistä ja niiden hallinnasta sekä haitallisten vaikutusten vähentämismahdollisuuksista. Ehdotettuun asetukseen sisältyy jäsenvaltioille mahdollisuus halutessaan määrittää ja raportoida asetuksen soveltamisalaan kuuluvien eläinsuojien ja kalankasvatuslaitosten päästöt. Valtioneuvosto katsoo, että toiminnanharjoittajan selvilläolovelvollisuudesta huolimatta tietyissä tapauksissa voisi olla tarpeellista, että jäsenvaltio voisi halutessaan määrittää ja raportoida eläinsuojien ja kalankasvatuslaitosten päästöt toiminnanharjoittajan puolesta.

Valtioneuvosto katsoo, että ehdotuksen valmistelussa tulee varmistaa teollisuuspäästädirektiiviehdotuksen huomioon ottaminen säädösten soveltamisalan yhtenevyyden varmistamiseksi ja toimeenpanon helpottamiseksi.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Komissio ehdottaa teollisuuspäästöjen raportoinnista koskevan asetuksen korvaamista uudella asetuksella, jonka tavoitteena on helpottaa päästöjen vähentämistoimien seuranta lisäämällä yleisesti saatavilla olevaa tietoa teollisuuslaitosten todellisesta suorituskyvystä. Toiminnoista raportoitaviin tietoihin lisätään veden, energian ja raaka-aineiden käyttö sekä tuotannon ja työntekijöiden määrä ja toiminta-aika, mikä edistäisi resurssitehokkuuden arviointia. Yleisellä tasolla päästötietojen julkisuuden voidaan arvioida lisäävän kannustimia päästöjen vähentämiseen. Asetusehdotus liittyy teollisuuspäästädirektiivin uudistamiseen, josta valiokunta on antanut lausunnon YmVL 33/2022 vp — U 50/2022 vp.

Valiokunta yhtyen valtioneuvoston kantaan pitää ehdotusta lähtökohtaisesti kannatettavana, kun se yhdenmukaistaa asetuksen velvoitteita muissa säädöksissä olevien raportointivelvoitteiden kanssa ja lisää kansalaisten tiedonsaantimahdollisuuksia. Valiokunta pitää kuitenkin valtioneuvoston tavoin tärkeänä varmistaa ehdotuksen käsittelyssä se, että muutoksista aiheutuvat hallinnolliset kustannukset eivät nouse kohtuuttomiksi ja muutokset myös tosiasiallisesti parantavat kansalaisten tiedonsaantimahdollisuuksia. Raportointivelvollisten toiminnanharjoittajien määrä laajenee erityisesti eläinsuojien osalta, jotka tulisivat aikaisempaa laajemmin teollisuuspäästädirektiivin soveltamisalaan.

Valiokunta suhtautuu myös valtioneuvoston tavoin kriittisesti siihen, että komissiolle siirrettäisiin viideksi vuodeksi toimivalta muuttaa luetteloa raportointivelvollisista toiminnoista ja raportoitavista päästöistä, sillä asetuksen soveltamisalaa koskevinä asioina nämä ovat sääntelyn keskeisiä osia.

Ehdotukseen sisältyy myös teollisuuspäästädirektiiviehdotuksen tavoin velvoitteita, joiden soveltaminen suomalaiseen seuraamusjärjestelmään on hankalaa ja edellyttää lisäselvityksiä. Valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että seuraamusvelvoitteiden täytäntöönpanon tulisi olla niin joustavaa, että asetus ei sisällä kansallisen oikeusjärjestyksen perusratkaisujen vastaisia velvoitteita (esimerkiksi menettämisseuraamuksen kaltainen sakkorangaistus ja oikeushenkilöön koh-

Valiokunnan lausunto YmVL 34/2022 vp

distuvat sakot ja niiden määräytymisperusteet). Tältä osin valiokunta toteaa, että haasteet ovat samantyyppisiä kuin ympäristörikosdirektiiviehdotuksessa (YmVL 12/2022 vp — U 14/2022 vp; Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ympäristönsuojelusta rikosoikeudellisin keinoin ja direktiivin 2008/99/EY korvaamisesta). Olennaista on, että seuraamusjärjestelmä muodostaa selkeän kokonaisuuden, jossa hallinnollisten sanktioiden ja toimenpiteiden ja rikosoikeudellisten seuraamusten päällekkäisyyttä välletään ja kaksoisrangaistavuuden kiellon toteutumisesta huolehditaan. Yleisesti ottaen on tärkeää, että mahdollisuus säätää seuraamuksista perustuslaissa turvattujen perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset täyttävällä ja suomalaiseseen oikeusjärjestelmään soveltuvalla tavalla säilyy.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 16.9.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Hanna Kosonen kesk
varapuheenjohtaja Tiina Elo vihr
jäsen Emma Kari vihr
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Kai Mykkänen kok
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Juha Sipilä kesk
jäsen Katja Taimela sd
varajäsen Hanna Huttunen kesk
varajäsen Rami Lehto ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos